

*Інформаційна та збутова логістика в туризмі: Автореф. дис. ...канд. екон. наук. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 19 с. 16. Міщенко І.А. Синтез механізмів управління підприємством, що надає спортивно-оздоровчі послуги: Автореф. дис. ...канд. екон. наук. – Донецьк: Донец. нац. ун-т, 2004. – 17 с. 17. Лавлок К. Маркетинг услуг: персонал, технология, стратегия / Пер. с англ. – 4-е изд. – М.: Изд. дом “Вильямс”, 2005. – 1008 с. 18. Ткаченко Л.В. Маркетинг послуг: Підручник. – Київ: Центр навч. літ., 2003. – 192 с. 19. Зуб А.Т., Локтионов М.В. Системный стратегический менеджмент: методология и практика. – М.: Генезис, 2001. – 752 с. 20. Рэпп С., Коллинз Т.Л. Новый максимаркетинг / Пер. с англ. – Челябинск: Урал LTD, 1997. – 532 с. 21. Чейз Р.Б., Эквилайн Н.Дж., Якобс Р.Ф. Производственный и операционный менеджмент / Пер. с англ. – 8-е изд. – М.: Изд. дом “Вильямс”, 2003. – 704 с. 22. Мхитарян С.В. Маркетинговая информационная система. – М.: Изд-во “Эксмо”, 2006. – 336 с.*

УДК 65. 40 (35. 085)

В.В. Смирчинський

Тернопільський національний економічний університет

## ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК МАКРОЛОГІСТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

© Смирчинський В.В., 2007

**Розглянуто вплив державних закупівель (поставок) сільськогосподарської продукції на формування державного продовольчого резерву як макрологістичної концепції обслуговування потреб суб'єктів господарювання аграрному ринку країни з метою подальшого регулювання АПК та відновлення виробничого потенціалу аграрного сектору України.**

**The impact of government state purchasing of agricultural products onto forming of state food reserve is considered as a macrologistical concept of satisfying the demands of operants of agro-market with the aim of further regulation of agro-industrial complex and renovation of industrial potential of agrosector of Ukraine.**

**Постановка проблеми.** Галузь аграрного виробництва була і залишається досить складним базовим сектором економіки України як за часів планового ведення господарства, так і в період становлення та розвитку ринкової економіки. В останні роки досить часто можна спостерігати, що поряд із загальновідомими факторами ризикованого землеробства, пов'язаними із погодно-кліматичними факторами та обмеженістю природно-земельних ресурсів, існує актуальна проблема регулювання процесами виробництва та реалізації аграрної продукції. Україна в основному пройшла складний етап реформування аграрної економіки, метою якого була побудова ринкової моделі господарювання. Поряд із змінами, що відбулись у виробничих відносинах, формах господарювання і відносинах власності, здійснюється формування аграрного ринку. Він є складовою внутрішнього ринку, що здійснює логістичне обслуговування потреб суб'єктів господарювання всередині країни.

Однак внутрішній аграрний ринок є досить нестабільною системою, що спричинено насамперед низьким рівнем внутрішнього споживання, значною залежністю від внутрішніх обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема рівнем і умовами матеріально-технічного забезпечення виробництва елітним насінням, добривами, хімічними матеріалами захисту рослин та сільськогосподарською технікою і запчастинами для неї; кон'юнктурою зовнішніх ринків продовольства, а також недостатньо розвинутою ринковою інфраструктурою.

У зв'язку з цим формування і забезпечення розвитку аграрного ринку стає одним з пріоритетних завдань органів виконавчої та законодавчої влади України. До того ж формування

організованого аграрного ринку має розглядатися насамперед як один з інструментів оздоровлення фінансового стану сільського господарства, підвищення його інвестиційної привабливості, розв'язання інших завдань економічного та соціального розвитку села. Як зазначено в Законі України „Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” від 18 жовтня 2005 р. № 2082-IV, основними пріоритетами державної аграрної політики є запровадження сучасних механізмів і методів формування прозорого ринку сільськогосподарської продукції [1]. Ми вважаємо, що цьому може сприяти розробка і застосування в господарському механізмі аграрного сектору логістичної концепції матеріально-технічного обслуговування сільськогосподарського виробництва.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Аграрний ринок – це складна система товарного обігу, яка включає ресурсне забезпечення виробництва, виробництво й рух сільськогосподарської сировини і готової продукції до споживачів. Він формується і функціонує під впливом об'єктивних економічних законів, зокрема закону вартості і закону попиту та пропозиції. Проблемам державного регулювання розвитку аграрного ринку присвячено багато економічних праць. Так, колектив авторів Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки” рекомендує таке визначення аграрного ринку, “Аграрний ринок – це *система установ, методів та ресурсів здійснення обмінних процесів*, завданням якої є координація та управління агропромисловим виробництвом країни з метою забезпечення її продовольчої безпеки та споживчих потреб громадян” [9, с. 11]. Дослідження проблем формування та розвитку аграрного ринку останнім часом мали відповідне відображення в наукових працях таких провідних учених, як В.Я. Амбросов, П.І. Гайдучський, Б.Й., Пасхавер, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак., однак і досі проблема впровадження і використання логістичної концепції ресурсного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва і відповідно аграрного ринку лишається поки що поза увагою більшості вчених і практиків. Окремі дослідження і публікації з цієї проблеми здійснили П.І. Гайдучський, Г.І. Мостовий, В.В. Смиринський, Ю.Д. Чайка.

**Формулювання цілей статті.** Метою дослідження є визначення впливу державних закупівель (поставок) сільськогосподарської продукції для формування державного продовольчого резерву як логістичної концепції обслуговування потреб суб'єктів господарювання в аграрному секторі країни з метою подальшого регулювання АПК та відновлення виробничого потенціалу аграрного сектору.

**Виклад основного матеріалу.** Світовий досвід показує, що державне регулювання економіки не є антиподом ринку, а розглядається як продукт і найважливіший елемент сучасної ринкової економіки, необхідний і самому бізнесу [3, с. 79]. Саморегулюючий механізм ринку не є самодостатнім, він не виключає необхідності втручання держави в економічні процеси. Проблемі вибору ступеня та механізмів державного регулювання, як зазначалось вище, присвячено багато економічних праць, однак і досі це питання залишається спірним. Як відомо, виділяють два основних підходи до державного регулювання економіки: монетаристський, що передбачає обмежене втручання держави в економіку, та кейнсіанський, який надає перевагу активній ролі державної економічної політики. Обидві концепції домінували в різних країнах світу у відповідний період їх розвитку. Але очевидним є той факт, що ринковий механізм не можна підтримувати без створених державою відповідних умов. Без державного втручання неможливо:

- досягти економічної безпеки держави;
- гарантувати здійснення соціально-економічних прав людини;
- справедливіше розподіляти доходи (порівняно з вільним ринком);
- організувати науково-технічний прогрес;
- згладити структурні та регіональні диспропорції;
- забезпечити ефективний розвиток міжнародних економічних відносин [4, с. 8]

Отже, **необхідність** подальшого регулювання АПК та відновлення виробничого потенціалу аграрного сектору потребує активної ролі з боку держави. Саме їй належить захистити вітчизняного

виробника від цінового диктату монополістів, особливо незалежних зернотрейдерів технологічної відсталості основних галузей, погіршення стану ґрунтів шляхом розробки та реалізації відповідних державних програм. Разом з тим, проаналізувавши державні заходи щодо регулювання одного з основних ринків аграрного сектору України у 2005 році – зернового, очевидним є наявність далеко не ринкових механізмів впливу державної політики. Це призводить до ще складнішої ситуації аграріїв та зростання їх фінансових проблем, які, на перший погляд, досить легко вирішувалися за участю державної підтримки.

Так, уряд ще з весни оголосив про формування та утримання ціни на продовольчу пшеницю на рівні забезпечення рентабельності та розширеного відтворення, були розроблені відповідні урядові пропозиції, які зводились до трьох напрямів дій [5]:

- викупити 1 млн. т продовольчого зерна через підприємства системи Держрезерву, виплачуючи по 800 грн. за 1 т пшениці 3-го класу, 700 – за 1 т пшениці 4-го класу, 500 – за 1 т пшениці 5-го класу і 600 грн. – за 1 т жита групи А;

- придбати 0,5 млн. т зерна за схемою заставних закупівель через підприємства ДАК “Хліб України” за трохи нижчими цінами. Водночас система заставних закупівель передбачає, що виробник продає зерно не остаточно, а з правом викупу в разі, якщо ціна на ринку зросте, і він знайде кращого, ніж держава, покупця;

- зобов’язати області „засипати” в регіональні ресурси 1,681 млн. т збіжжя. Як правило цими операціями повинні займатися певні приватні підприємства, які дотримуються чітких вказівок щодо витримання ціни 800 грн/т пшениці 3-го класу.

Також “підвищене” урядове завдання купувати зерно по 800 грн. отримали пекарі і підприємства Укркоопспілки, а закликами не відкладати закупівлю сировини на потім “навантажили” і керівників державних спиртових заводів. У такий спосіб було заплановано організувати підвищений попит у період підвищеної пропозиції на зерновому ринку. Відповідно до пропозицій урядовців було внесено зміни до бюджету і виділено 200 млн. грн. на заставні та інтервенційні закупівлі. Щоправда, уже тоді аналітики зазначали, що використовуючи нескладні підрахунки, стає очевидним, що справитися із цим завданням буде неможливо. Адже, щоб виплатити за задекларовані обсяги продовольства ціну 800 грн, державі потрібно було б віднайти не 200 млн. грн., а щонайменше 2 млрд. грн. тоді б держава мала у своїй власності продовольчий товар і могла б ним вільно оперувати як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Застосування інтервенційних заходів з боку державних операторів зерна показало їх низьку ефективність та високе і практично не виконуване навантаження на держаний бюджет. Тому одним із альтернативних рішень стабілізації зернової галузі та виробництва зерна має стати створення умов і запровадження в Україні логістичної концепції обслуговування сільськогосподарського товаровиробника, одним з дієвих елементів якої є ф’ючерсна торгівля на організованому аграрному ринку (аграрній біржі), з детальним дослідженням елементів управління та страхування ризику, планування виробництва.

Базові категорії державної підтримки сільськогосподарського виробництва визначено у Законі України “Про державну підтримку сільського господарства України” від 24 червня 2004 р. (далі – Закон) [2]. Для регулювання аграрної сфери економіки закон містить різні логістичні методи та форми впливу на аграрний ринок, відповідно до яких зміст державного цінового регулювання полягає у здійсненні Аграрним фондом державних інтервенцій в обсягах, що дозволяють встановити ціну рівноваги (фіксинг) на рівні, не нижчому за мінімальну закупівельну ціну та не вищому за максимальну закупівельну ціну<sup>1</sup>. За своїм статусом Аграрний фонд є юридичною особою. У визначенні Закону Аграрний фонд є державною спеціалізованою установою, уповноваженою Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) проводити цінову політику в агропромисловій галузі економіки України. Аграрний фонд України було створено Постановою КМУ № 543 від 6 липня 2005 року. Основною метою Фонду є реалізація цінової політики в агропромисловому секторі економіки України. З погляду підпорядкування Аграрний фонд належить до сфери управління Мінагрополітики України, є підзвітним

---

<sup>1</sup>Стаття 3 Закону.

і підконтрольним йому. Відповідно до Положення про Аграрний фонд, на нього покладено такі завдання, що мають макрологістичний характер:

- проведення цінової політики в агропромисловому секторі економіки у межах, визначених законом;
- виконання від імені держави функцій кредитора (формує елементи фінансового потоку) на період дії *режиму заставних закупівель окремих об'єктів державного цінового регулювання*;
- виконання бюджетних програм, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний рік;
- *формування державного продовольчого резерву (запасів) об'єктів державного цінового регулювання винятково для здійснення товарних та фінансових інтервенцій на організованому аграрному ринку.*

Статтею 9.3.1 Закону передбачено, що з метою підтримки належного рівня продовольчої безпеки одним з основних завдань Аграрного фонду є *формування державного продовольчого резерву*, який у розрізі окремих об'єктів державного цінового регулювання не може бути меншим (у відсотках до обсягів) їх річного внутрішнього споживання:

- у 2006 році – 10 відсотків;
- у 2007 році – 12 відсотків
- у 2008 році – 14 відсотків;
- у 2009 році – 16 відсотків;
- у 2010 та подальших роках – 20 відсотків.

*Товарні інтервенції* (ст.6 Закону) здійснюються Аграрним фондом за допомогою продажу (здійснення логістичної функції поставки) окремих об'єктів державного цінового регулювання на організованому (біржовому) аграрному ринку на умовах споту або форварду з метою встановлення ціни рівноваги (фіксингу) у розмірі, що не перевищує значення максимальної закупівельної ціни.

*Фінансова інтервенція* (ст. 7 Закону) здійснюється Аграрним фондом шляхом придбання окремих об'єктів державного цінового регулювання на організованому (біржовому) аграрному ринку на умовах споту або форварду з метою встановлення ціни рівноваги (фіксингу) у розмірі, який не є меншим від значення мінімальної закупівельної ціни.

Відповідно до покладених на нього завдань, Аграрний фонд виконує такі макрологістичні функції:

- *виступає в установленому законодавством порядку замовником під час закупівлі товарів (робіт, послуг) за рахунок коштів державного бюджету;*
- *продає або купує на аграрній біржі (на акредитованих аграрних біржах) об'єкти державного цінового регулювання з або до державного продовольчого резерву і має право на придбання та продаж об'єктів державного цінового регулювання для потреб державного резерву, а також на продаж об'єктів державного цінового регулювання, які були конфісковані або підлягають продажу відповідно до закону;*
- *здійснює на організованому аграрному ринку товарні інтервенції шляхом продажу (поставки) окремих об'єктів державного цінового регулювання на умовах споту або форварду з метою встановлення ціни рівноваги (фіксингу) у розмірі, не більшому від максимальної закупівельної ціни;*
- *здійснює на організованому аграрному ринку фінансові інтервенції шляхом купівлі окремих об'єктів державного цінового регулювання на умовах споту або форварду з метою встановлення ціни рівноваги (фіксингу) у розмірі, не меншому від мінімальної закупівельної ціни;*
- *готує пропозиції щодо удосконалення законодавства з питань, що належать до його компетенції, і подає їх на розгляд Мінагрополітики;*
- *організовує професійну підготовку та підвищення кваліфікації працівників Фонду;*
- *забезпечу поширення потоків інформації про кон'юнктуру аграрного ринку;*
- *подає КМУ пропозиції щодо запровадження та скасування тимчасового режиму адміністративного регулювання цін для окремих об'єктів державного цінового регулювання на організованому аграрному ринку;*
- *подає пропозиції щодо переліку об'єктів та періодів державного цінового регулювання;*
- *виконує інші макрологістичні функції відповідно до покладених на нього завдань.*

Методику встановлення мінімальних закупівельних цін на об'єкти державного цінового регулювання<sup>1</sup> затверджено постановою КМ України від 28 травня 2005 р. № 399. Мінімальна ціна  $C_{\min}$  розраховується за формулою:

а) для об'єкта, реалізація якого є прибутковою:

$$C_{\min} = \frac{\sum_{i=1}^5 C_i I_{i+1}}{5} I_n$$

де  $C_i$  – ціна продажу окремого об'єкта державного цінового регулювання сільськогосподарськими підприємствами у визначеному маркетинговому періоді;  $I_{i+1}$  – добуток індексів споживчих цін за маркетингові періоди, що настають за визначеним;  $I_n$  – прогнозний індекс споживчих цін року, на який припадає період державного цінового регулювання.

б) для об'єкта, реалізація якого є збитковою:

$$C_{\min} = B \times P_{\min} \times I_{\text{вв}},$$

де  $B$  – середньостатистичні витрати на виробництво та реалізацію окремого об'єкта державного цінового регулювання, що визначаються відповідно до порядку, зазначеного у пункті 3;  $P_{\min}$  – рентабельність на рівні 5 відсотків;  $I_{\text{вв}}$  – прогнозний індекс витрат на виробництво продукції.

Цією ж постановою встановлено, що перелік об'єктів державного цінового регулювання на 2005/06 маркетинговий рік включає (табл. 1):

Таблиця 1

**Об'єкти державного цінового регулювання на 2005/2006 маркетинговий рік.**

Об'єкт державного цінового регулювання	Код згідно з УКТ-ЗЕД (2371а-14)	Період державного цінового регулювання
Пшениця і суміш пшениці та жита (меслин)	1001	з 1.07.05 р. до 06.06 р.
Жито	1002 00 00 00	»
Ячмінь	103 00	»
Овес	1004 00 00 00	»
Кукурудза	1005	з 1. 09. 05 р. до з 1. 08 06 р.
Насіння соняшнику не подрібнене	1206 00	»
Цукор із цукрових буряків	1701 12	»

Мінімальні закупівельні ціни на окремі об'єкти державного цінового регулювання встановлено наказом Мінагрополітики № 238 від 2.06.2005 р. (табл. 2)

Таблиця 2

**Мінімальні закупівельні ціни на об'єкти державного цінового регулювання**

Об'єкт державного цінового регулювання (у розрізі товарних позицій або субпозицій)	Мінімальна закупівельна ціна (включаючи податок на додану вартість), грн. за тону	Об'єкт державного цінового регулювання (у розрізі товарних позицій або субпозицій)	Мінімальна закупівельна ціна (включаючи податок на додану вартість), грн. за тону
<b>Пшениця м'яка озима та яра</b>		<b>Пшениця тверда озима та яра</b>	
1-го класу	930	1-го класу	940
2-го класу	780	2-го класу	850
3-го класу	690	3-го класу	700
4-го класу	540	4-го класу	650
5-го класу	485	5-го класу	470
6-го класу	420	Жито групи "А"	525

<sup>1</sup> Згідно з пп. 3.3.1 статті 3 Закону ними є: пшениця і суміш пшениці та жита (меслин), жито, ячмінь, овес, кукурудза, борошно пшеничне або суміші пшениці та жита (меслину), соєві боби тільки не подрібнені, насіння льону тільки не подрібнене, насіння тільки з ріпаку не подрібнене, насіння з соняшнику тільки не подрібнене, шишки хмелю свіжі або сухі, подрібнені або не подрібнені, цукор з цукрових буряків.

Максимальні закупівельні ціни на окремі об'єкти державного цінового регулювання на 2005/2006 маркетинговий рік згідно з розпорядженням КМ України від 15 грудня 2005 р. № 518-р встановлено на рівні 108,7 % від їх мінімального рівня. Розмір бюджетної позики, що надається під заставу об'єктів державного цінового регулювання у 2005/2006 маркетинговому році (наказ Мінагрополітики № 316 від 14.07.05 р.) становить (табл. 3):

Таблиця 3

**Розмір бюджетної позики, що надається під заставу об'єктів державного цінового регулювання**

Пшениця м'яка озима та яра		Пшениця тверда озима та яра	
1-го класу	745 грн/т	1-го класу	750 грн/т
2-го класу	625 грн/т	2-го класу	680 грн/т
3-го класу	550 грн/т	3-го класу	560 грн/т
4-го класу	430 грн/т	4-го класу	520 грн/т
5-го класу	395 грн/т	5-го класу	440 грн/т
6-го класу	390 грн/т	Жито групи "А"	420 грн/т

Порядок надання бюджетних позик (логістична ланка фінансового потоку) у межах режиму державних заставних закупівель зерна затверджено Постановою КМУ від 9 липня 2005 р. № 546. Розмір плати за використання бюджетної позики (у розмірі 8,95 відсотка річних, постанова КМУ від 25.07.2005 р. № 638) виробниками зерна у межах режиму державних заставних закупівель зерна встановлено на підставі поданої Національним банком інформації щодо рівня середньозваженої відсоткової ставки за кредитами банків, які надані на строк до 12 календарних місяців та повністю забезпечені заставою, що фактично склалася станом на 1 червня поточного року.

Порядок формування державного продовольчого резерву визначено постановою КМ України від 24.10.2005 р. № 1029. У порядку визначено механізм формування Аграрним фондом державного продовольчого резерву з метою забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції та продовольчої безпеки населення. *Аграрний фонд відповідно до визначеного переліку об'єктів державного цінового регулювання, враховуючи прогноз урожаю на поточний маркетинговий рік та баланс попиту і пропозиції, наданих Мінекономіки та Мінагрополітики, формує державний продовольчий резерв (запаси у матеріальному потоці) у межах коштів, передбачених у державному бюджеті на відповідний рік.* Державний продовольчий резерв формується з об'єктів державного цінового регулювання відповідно до мінімальних закупівельних цін – товарів або товарних деривативів шляхом:

- здійснення фінансових інтервенцій;
- зарахування до складу резерву предметів застави, що перейшли у власність держави, та об'єктів державного цінового регулювання. Конфіскованих або тих, що підлягають продажу.

Аграрний фонд за результатами котирування цін однієї торгової сесії Аграрної біржі приймає рішення про здійснення фінансової інтервенції та визначає обсяги закупівлі об'єктів державного цінового регулювання, про що повідомляє Аграрну біржу. Для здійснення оплати вартості об'єкта (об'єктів) державного цінового регулювання у межах бюджетних коштів, що передбачені на цю мету, брокер-покупець (Аграрний фонд) подає Державному казначейству один примірник оригіналу укладеної біржової угоди (договору). Далі відповідно до встановленого порядку Державне казначейство на підставі біржових угод (договорів) формує фінансовий логістичний потік, тобто перераховує кошти на поточний рахунок розрахунково-клірингового центру Аграрної біржі для їх перерахування на рахунки продавців.

Розрахунки за логістичні послуги із зберігання об'єктів державного цінового регулювання на товарних (зернових) складах проводяться відповідно до умов, зазначених у договорах на зберігання. Для здійснення оплати за зберігання об'єктів державного цінового регулювання Аграрний фонд подає до Державного казначейства договори на зберігання таких об'єктів та акти виконаних робіт, а також розрахунок обсягу коштів. Аграрний фонд щомісяця подає КМ України та Мінагрополітики звіт про обсяги формування державного продовольчого резерву.

У вересні 2005 року на конференції, що відбулась у Києві Л. Козаченко відзначив, що проблема державного регулювання економікою аграрного сектору на сучасному етапі є однією з найзначущіших. Її вирішення повинно здійснюватися на принципово нових теоретичних і методологічних засадах, які передбачають органічне поєднання теорії цілей, функцій, методів, принципів і форм внутрішньої структури системи державного управління [5, 6].

Науковцями розроблені рекомендації та заходи щодо аграрного бізнесу за умов ринкової економіки, але на сьогодні відсутня парадигма державного управління та своєчасного контролю з елементами прогнозування розвитку економіки АПК, потрібна чітко визначена концепція державного регулювання маркетингової діяльності у сфері АПК та позиція держави до розвитку вільної конкуренції в галузі [9]. Усі ці заходи мають бути розроблені на тривалий період у межах мінімум 3–5 років та мають бути досить ретельно доведені до товаровиробників із представленням відповідних маркетингових служб та служб контролю за дотриманням стратегічного розвитку аграрної галузі.

Актуальність та важливість проблематики державної підтримки в аграрній політиці підтверджується тим, що на жовтень 2005 р. аграріями України не безпідставно, а враховуючи вимушеність та нездатність самотужки покращити стан галузі, було закладено фундамент наступної планової зернової кризи урожаю 2006 р. Пояснювалось це тим, що держава не змогла своєчасно підтримати сільгоспвиробників та закупити зерно урожаю 2005 року по задекларованих закупівельних цінах на рівні 590 грн/т., щоб забезпечити рентабельність виробництва цієї культури. Господарства змушені були терпіти збитки та продавати зерно за 390–420 грн/т., щоб отримати кошти на осінньо-польові роботи із збирання пізніх культур та посів озимих, яких було виконано на 65–70 % порівняно до посівних площ озимини 2004 р. [8].

Проект бюджету 2006 р. мав ті самі недоліки, що і попередній. Він передбачав виділення коштів на потреби АПК у розмірі 4,8 млрд. грн., що становило близько 16 % від потреби, що було черговою загрозою для аграрників зазнати збитковості виробництва, а для країни – проблемою продовольчого дефіциту. Розподіл необхідної суми підтримки за статтями витрат свідчить про мізерність фінансування, а тому сподіватись на відновлення та розвиток галузі марно. Така фінансова підтримка здатна лише законсервувати проблеми – зернові, цукрові, паливо-мастильні [8].

Наявність кризи в АПК змусила урядовців прийняти відповідні заходи щодо її подолання, зокрема у Верховній Раді України були розглянуті пропозиції про внесення змін до державного бюджету, де передбачалося збільшення витрат на такі цілі:

- формування державного продовольчого резерву аграрним фондом для здійснення інтервенційних та заставних операцій на ринку зерна та цукру – 1,2 млрд. грн.;
- фінансова підтримка підприємств АПК (здешевлення кредитів, компенсація витрат на сівбу, виробництва продукції рослинництва та тваринництва) – 1,025 млрд. грн.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Враховуючи наведене центральним та місцевим органам виконавчої влади необхідно створювати умови для випереджального зростання доходів населення як основного джерела підвищення споживчого попиту; розширювати та підвищувати рівень адресної бюджетної підтримки малозабезпечених категорій населення, насамперед на придбання продовольства; здійснювати резервні, інтервенційні, заставні та регіональні закупівлі сільськогосподарської продукції як способу стимулювання споживчого попиту і стабілізації цін; утримання інфляції на рівні, що не знижує купівельну спроможність населення й споживчий попит.

Оскільки на цьому етапі розвитку національної економіки продовольча система не може бути саморегульованою і самодостатньою та не може зберігати рівновагу за рахунок внутрішніх чинників, об'єктивною потребою є втручання у функціонування продовольчої системи і аграрного ринку загалом державних органів. Для комплексного вирішення проблеми розвитку аграрного сектору та забезпечення стабільності аграрного ринку необхідно активніше застосовувати механізми державного регулювання, зокрема методи макрологістики. При цьому механізм державного регулювання розвитку аграрного ринку має включати нормативно-правові, фінансово-економічні, адміністративні та організаційні методи.

До нормативно-правових методів треба зарахувати:

- створення умов для створення стабільного аграрного ринку через формування дієвої нормативно-правової бази, адаптованої до законодавства ЄС.

До фінансово-економічних методів належать:

- здійснення резервних, інтервенційних, заставних та регіональних закупівель і продажу продукції з метою забезпечення рівноваги між попитом і пропозицією та забезпечення продовольчої безпеки;

- нарощування обсягів продажу сільськогосподарської продукції на організованому ринку, передбачивши, зокрема, поширення на споживчу кооперацію дії механізмів державної підтримки аграрного сектору;

- державну підтримку експорту конкурентоспроможної на зовнішніх ринках продукції та здешевлення процедури оформлення експорту.

Адміністративні методи передбачають:

- посилення контролю за якістю та безпекою сільгосппродукції;
- активізацію санітарно-епідеміологічного та екологічного контролю;
- ширше застосування методів квотування, сертифікації та стандартизації виробництва продукції;

- забезпечення складання балансів сільськогосподарської продукції та здійснення контролю за дотриманням балансових пропорцій і оптимального співвідношення попиту і пропозиції.

До організаційних методів необхідно зарахувати:

- організацію та впорядкування комерційно-посередницького сектору;
- розширення форвардної та ф'ючерсної торгівлі зерна, насіння соняшнику, цукру;
- спрямування товаропотоків сільськогосподарської продукції через прозорі процедури аграрного ринку, насамперед біржову торгівлю, форвардні та ф'ючерсні угоди, агроторгові дома, стаціонарну торговельну мережу, передусім систему споживчої кооперації;

- сприяння розвитку інфраструктури аграрного ринку;
- інформаційно-аналітичне забезпечення аграрного ринку через мережі дорадчих служб;
- ведення моніторингу та прогнозування кон'юнктури аграрного ринку;
- гармонізацію системи стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції, правил санітарного, ветеринарного та фітосанітарного контролю з міжнародними стандартами та вимогами.

1. Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р." // <http://zakon.rada.gov.ua>. 2. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства" // [www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua). 3. Сеніна Г. В. Державне регулювання інвестиційної діяльності в аграрній сфері. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 127 с. 4. Розпутенко І. В. Проблеми пошуку – проблеми вибору – проблеми розвитку. Розвиток суспільства: Монографія. – К.: Вид-во "К.І.С.", 2004. – 340 с. 5. Міхаліна І. Завдання державної політики щодо регулювання ринку зерна // Вісн. НАДУ при Президентові України. – 2006. – № 1. – С. 152–157. 6. Міхаліна І. Особливості державного регулювання за умов кризових явищ у галузі агропромислового виробництва // Зб. наук. праць НАДУ при Президентові України. – 2005. – № 2. – С. 244–251. 7. Латинін М. Державне регулювання розвитку аграрного ринку України // Вісн. НАДУ при Президентові України. – 2006. – № 1. 8. Пешко А. Проблеми регулювання агропромислового комплексу України // Вісн. НАДУ при Президентові України. – 2006. – № 1. 9. Коваленко Ю. С., Охріменко І. В. та ін. Аналіз стану та концептуальні напрями аграрного ринку України (рекомендації). – К.: ННЦІАЕ, 2005. – 122 с. 10. Смирчинський В.В., Савчук Л.І. Передумови та необхідність розвитку логістичного сервісу у с/г виробництві // Наукові записки ТДПУ. Сер. екон. – 2001. – № 9.